

נוסח לא מתוקן

פרוטוקול מס' 376

מישיבת ועדת הכספים
שהתקיימה ביום ה', כ"ה בחשוון, התשמ"ז, 27.11.86, שעה 10:00

חברי הוועדה:

נכחו:

היו"ר י"א שפירא

י"א שפירא - היו"ר
א. אנוחצירא, י.ז. אמיר, י. ארידור,
י. ארצי, י. כהן, י. מצא, ע. סלודר;
ש. עמר, י. צבן, א. שלום, ש. בן-שלמה
ג. שפט, ד. תיכון

מוזמנים:

שר התעשייה והמסחר אריאל שרון
י. בליזובסקי - מזכ"ל משרד התמ"ס
ד. ברודט, ע. שמיר, י. לוי,
מ. לבנת, ז. פרי, ש. כהן (משרד התעשייה והמסחר)
ע. פליישר, ג. כהן, ד. דורי
י. סרוסי - משרד האוצר
ס. אלחנני - כלכלנית הוועדה

מזכיר הוועדה:

א. קרשנר

רשמה - ש. לחובניצקי

סדר היום:

- א. רביזיה על ההצבעה בענין משכורות העובדים הבכירים בנבקים.
- ב. שימוש ברזרבה להוצאות פיתוח לשנת 1986.
- ג. שינויים בתקציב לשנת 1986 (פניה מס' 168).
- ד. דיון בנושא היצוא והיבוא.

א. רביזיה על ההצבעה בענין משכורות העובדים הבכירים בבנקים

היו"ר א"י שפירא:
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הוועדה.
חבר-הכנסת תיכון מבקש רביזיה על ההצבעה
בענין משכורות העובדים הבכירים בבנקים.

אני מקבל את בקשת הרביזיה.

ד. תיכון:
בכל זאת אני רוצה לבקש את בקשתך.
אני לא כופר בזכות של היושב-ראש לקבוע
את סדר היום, אבל משקבע סדר היום הוא צריך להיות ידוע ומובא לתשומת לב
כל החברים.

היו"ר א"י שפירא:
אני רוצה להודיע שנשבוע שעבר, עת בערכה
ההצבעה בנושא, אני אישית לא רציתי לקיים
באותו יום את הדיון בנושא. חברים יודעים זאת ואף אמרתי זאת, אך היה רצון
של החברים לקיים את הדיון ממש באותו יום. יחד עם זאת אני מקבל את בקשת
חבר-הכנסת תיכון לרביזיה. גם בלי הבקשה הנושא היה בדרך בוועדה, היות והנושא
עלה אתמול בכנסת על-ידי חבר-הכנסת בן-אליעזר אשר ביקש שיהיה פירוט שמי
במקביל לפירוט המשכורות של העובדים הבכירים בבנקים.

בחז"ל כתוב שהקב"ה אמר בניך חטאו - צריך
להרגם. אנבהם ויעקב היו באותה דעה. יצחק, שדעתו היתה שונה,
אמר כשאדם ישן הוא לא מבצע עבירות, כשהוא מתפלל הוא לא חוטא, כשהוא
אוכל ושוחה הוא לא חוטא כך שהזמן העומד לרשותו במשך יממה לחטוא הוא מצטמצם.

ד. תיכון:
אתה כבר הגעת למסקנה שהם חטאו ואיש עוד
לא אמר שהם חטאו.

היו"ר א"י שפירא:
הקושיה היא שיצחק שהיה ידוע במידת הדין
שלו, ומאידך אנבהם ויעקב היו ידועים במידת
הרחמים, איך הוא בא והציע פשרה. התשובה של הגאון מווילנה היתה שהסנהדרין קבע
שאם כל הירשבים בדין קבעו שאדם הוא חייב - הוא זכאי כי לא במצא אף אחד
שיחייבו, ואם היה מי שזיכה אותו אך היה רוב שחייב אותו, אותו אדם במצא חייב בדין.

אם היינו מקבלים החלטה לקבל רשימה שמית -
לא היה יוצא כלום ולא היינו מקבלים כלום. אלא מה? היינו עוצרים את ההצפקות.
יחד עם זאת את האמת לא היינו יודעים. אנו הגענו לפשרה לקבל את הממוצע של
השכר וכל אחד יכול לתאר לעצמו מי מקבל מה וכמה.

י. צבן:
בנושא הזה הוועדה מחולקת לשניים:
שמית ואנטי שמית.

י. ארידור:
עם כל הצניעות, היושב-ראש ציטט את האגר"א
והסביר שכדי לחייב אדם צריך ללמוד שאחד ילמד
עליו זכות. ולפי האלכה של האגר"א היושב-ראש היה צריך לדאוג להישאר נדעת מיעוט,
אבל האגר"א לעולם לא התכוון שעד כדי כך צריך ללמד זכות שהחייב יהיה זכאי.
אני חושב שהיושב-ראש טעה בדבר הלכה. גם לפי ההלכה יש מקרים שכאשר הדיין
טועה בדבר הלכה הוא צריך לשלם פיצויים. זה אמור לגבי דיני ממונות במקרים
מסויימים. בבית המשפט שלנו גם אם נופלת טעות לא משלמים פיצויים. מכל מקום,
כאן מדובר בדיני ממונות ואני לא רוצה להרחיב וללכת לפי ההלכה עד כדי כך
שיהיה צריך לשלם פיצויים, אבל יש ליושב-ראש הזדמנות לחזור בו מדבר הלכה
מוטעה.

ד. תיכון:
כשהגעתי בשבוע שעבר לבנק ברומא ושאלתי
מהי משכורתו של מנהל הבנק, אמרו לי:
קח, הכל פתוח.

תודה. אנו עוברים לנושא הבא בסדר היום:

היו"ר א. שפירא:

ב. שימוש ברזרבה להוצאות פיתוח לשנת 1986

שר האוצר מבקש את אישור הוועדה לכך שסכום בסך של כ-30 מליון דולר מסעי 87 - רזרבה להוצאות פיתוח יועבר לסעיף 76. הכסף דרוש כסיוע למפעלי אלקטרוניקה.

י. צנן: מר אלי הורביץ אמר משהו לגבי המצב בענף האלקטרוניקה והוצע לשמוע אותו.

ד. תיכון: לי היו כמה שאלות בענין האלקטרוניקה. האם ענו על השאלות הללו?

י. צנן: לא ענו על שאלותיך. לא היה השבוע דיון.

היו"ר א. שפירא: לא ענו על שאלותיך, אבל היה דיון.

ד. תיכון: אני מוכן לחזור על השאלות ששאלתי. התחלתי בזה שהזכרתי את הסיור שלנו במפעלי תדיראן לפני כשנה וחא התקיים לפני הדיון על תקציב המדינה. באותו סיור בפרשה בפנינו, בנוכחות נציג משרד התעשייה והמסחר, מסכת של קשיים שתלווה את מפעלי האלקטרוניקה בשנה הנוכחית ובאמר לנו שאכן הם פונים ומבקשים סיוע מיוחד לענף הנוי לתלפיות אלא שיש לו קושי עקב כל מיני סיבות. הוועדה אכן חשבה שצריך לסייע אבל חלפה שנה ורק עכשיו אנו מקבלים את הבקשה להעציק סיוע.

אני מבקש לדעת מה קרה במרוצת השנה, האם המפעלים בחלצו מהקשיים? יכול להיות שהסיוע ביתן לאחר שחלק מן המפעלים עברו מן העולם ויכול להיות שחלק אחר כבר התגבר בכוחות עצמו על המשבר הגדול שפקד את הענף.

כמו כן הזכרתי לך את הישיבה האחרונה של התעשיינים במלון הילטון ואמרתי שלהפתעתי חשבתי שהתמריצים מסייעים ליצוא, אך לפתע קם מר אלי הורביץ ואמר שחלק מהתמריצים ביתנו כסיוע פזרזי וכמותרות. ייתכן שאנו חיים בהרגשה שענף האלקטרוניקה "עבד" בעיניים על חברי הוועדה.

י. צנן: אני חושב שעברנו בקלות יתירה על ההכרזה של מר הורביץ. אני יכול להניח שלמר הורביץ

היו יכולים להיות אינטרסים מסויימים בתוך מלחמת הסקטורים בהתאחדות בעלי התעשייה, אבל אדם במעמדו ומי שמכיר את אורחותיו יודע שהוא לא היה מסתכן באמירה כל-כך נוטה בענין ענף האלקטרוניקה. זה היה אדם שהיה בתוך תוכם של הדברים ויהא זה חסר אחריות מצד הוועדה אם היא לא תזמין את מי שעמד בראש התאחדות בעלי התעשייה כדי לשמוע מפיו איך הוא רואה את הנושא. אני חושב שזה יהיה חסר אחריות מצידנו אם לא נעשה זאת. אנו ממשיכים לאשר כאילו הדברים לא הושמעו. אם מר הורביץ טעה בהערכה שלו חשוב שהציבור יידע שהוא טעה.

א. שלום: השבוע השתתפתי, בהזדמנות אחרת, בדיון שהיה

עם שר המסחר והתעשייה ושמענו דברים באמת מאד קשים על נושא היצוא, בעיקר בתחום הקשור לאלקטרוניקה, כאשר למעשה ההחלטה למתן סיוע לענף נתקבלה לפני למעלה משנה ולא מבצעים דברים. אמרתי שהנושא הגיע אלינו רק לפני שבוע עד עשרה ימים.

אני שומע מהרבה גורמים שענף האלקטרוניקה מצוי בקשיים חמורים. אני מציע, ואני לא מזלזל במה שנאמר על ידי מר הרוביץ -

ד. תיכון: אף אחד לא ביקש לעכב את הביצוע.

א. שלום: אני מציע שנאשר את הנקשה. צריך לתת לענף את הסיוע הזה.

י. בליזובסקי: אתחיל בשאלה שנשאלה על-ידי חבר הכנסת תיכון. ראשית, ענף האלקטרוניקה לא יצא

מהמשבר אליו הוא נקלע לפני שנה. אומר את הסיבות העיקריות שהביאו את הענף למשבר. בראש וראשונה ישנה הירידה בהיקף ההזמנות מצד מערכת הבטחון. במשך שנים התנסס ענף האלקטרוניקה, בחלק גדול מהפעילות שלו, על שוק מערכת הבטחון. ברגע שהוחלט על קיצוץ בתקציבי משרד הבטחון, והרכישות -

ד. תיכון: האם אתה יכול לומר שההזמנות מהמפעלים בארץ הופסקו אבל אנו רוכשים את אותו

ציוד מכספי התמורה?

י. בליזובסקי: התשובה היא חיובית.

ד. תיכון: אדוני היושב-ראש, אני מבקש שתרשום לפניך את הנושא וכשנקיים את הדיון בעלה נושא

זה.

י. בליזובסקי: יש מפעלים שהיקף הרכישות של מערכת הבטחון

אצלם ירד בכ-70%-80% ויש שפחות. ענף

האלקטרוניקה מורכב ממספר עסקים מצד אחד ומהרבה מאד מפעלים בסדר גודל קטן שבהם הבעיה היא יותר חמורה כי רובם התמקדו בשוק של מערכת הבטחון. אם כן סיבה אחת למשבר היא הירידה בהיקף ההזמנות ממשרד הבטחון. סיבה שניה - כתוצאה מהירידה בהזמנות של משרד הבטחון כתוצאה מכך הוא הוריד חלק גדול מהמו"פ, מהכסף שהיה מושקע. גם אנו בתקציב משרד המסחר והתעשייה בגלל מגבלות תקציב ושינויי שיטות צמצמו את ההשתתפות שלנו. כך שיש הפחתה בתחום המו"פ.

נימוק שלישי - בשנתיים האחרונות תעשיית

האלקטרוניקה בעולם נמצאת גם היא במשבר. אותו חלק שהתעשייה הישראלית ייצאה, ביחוד לשוק האמריקני, בתוך היום בתחרות הרבה יותר גדולה ואם ניתן היה לצפות שחלק מההזמנות שהופחתו ממשרד הבטחון יוסבו ליצוא - הרי המשבר האמריקני מונע אפשרות הסבה לשוק ליצוא. יתירה מכך. אם מתאפשר יצוא הרי הוא קורה בתחרות הרבה יותר גדולה בגלל המשבר בענף בעולם.

נימוק רביעי למשבר של תעשיית האלקטרוניקה

הוא השחיקה ברווחיות הייצוא וזו תופעה שנדבר עליה במהלך הדיון, אך היא פוגעת יותר בתעשיית האלקטרוניקה היות ומרבית היצוא של תעשיית האלקטרוניקה הוא לשוק האמריקני. אם כן קשה לתעשיית האלקטרוניקה לחדור לשוק הזה. השווקים בדרום אמריקה גם הם הצטמצמו בגלל המשברים שם, כך שבשנתיים האחרונות השוק היה בעיקרו שוק אמריקני.

ביולי 1985 יוצב שער החליפין על 1.5 שקל

לדולר והאינפלציה כלפי הדולר היתה כ-25%-26%, כלומר: יש כאן שחיקה קשה מאד ברווחיות היצוא המתבצע בדולרים. היות והיצוא של תעשיית האלקטרוניקה מתבצע בדולרים בשוק האמריקני הפגיעה שלו היא הרבה יותר גדולה.

ד. תיכון: למה חלפה שנה עד שהנקשה לסיוע הגיעה אלינו לאישור?

י. בליזובסקי:

ארבעה גורמים אלה הניאו את תעשיית האלקטרוניקה למשבר יחסית יותר גדול מתעשיות אחרות. הצגנו בפני הממשלה את התכנית שהביא שר המסחר והתעשייה כדי לשפר את הרווחיות כשמדובר בגוש הדולר, בארצות הברית. זו אותה תכנית שדיברה על תוספת של 6%-7%-8% בניטוח השער רק ליצוא לאמריקה, במגמה לסייע לאותה קבוצה שנפגעה.

ד. תיכון:

כמה זה בכסף?

י. בליזובסקי:

כ-40-50 מליון דולר. התכנית הזאת לא אושרה ואז ניסינו לפעול באיזו דרך אלטרנטיבית משום שהכרנו בעובדה שתעשיית האלקטרוניקה נפגעה והועלה הרעיון של קרן סיוע, כלומר: לתת לתעשיות האלה סיוע לא דרך הרווחיות, לא דרך תיקון השער היינו תוספת פרמיה, אלא על-ידי העמדת אמצעי בזילות שיסייעו לתעשייה הזאת להחליץ מהמשבר, וזאת מתוך יציאה מבקודת מוצא שזה משבר זמני, או שיהיה שינוי בשער החליפין או בדרך התחזקות הדולר. אבל בכל מקרה ראינו את הצורך לעזור לתעשייה הזאת בזמן המעבר.

בבקשה שלפניכם מדובר על סכום של כ-30 מליון דולר, של הקרן הזאת, דבר שאינו מספיק אך הוא ייתן משהו. הדרישות בשטח הן הרבה יותר גדולות מהסכום הזה. אנו מדברים על הלוואות בתנאים של ריבית מסחרית, יורו פלוס 2, בתוספת של 15% מעבוק. את הטכניקה אנו מפעלים על ידי מחיר הון, מחיר שוק ותוספת של מעבוק שמגדילה את העידוד. הכסף הזה יחולק בין מפעלי תעשייה על פי קריטריונים. בראש וראשונה המפעל יצטרך להוכיח שהוא יכול להתגבר על המשבר ופירוש הדבר שלא שופכים כסף טוב אחרי כסף גרוע. מצד שני, המפעל יצטרך להוכיח שהוא בקלע למצוקה קשה וכי הפתרון הכספי יסייע לו. מבחינתנו אנו למרות שה רך הזאת איבנה בותבת את התשובה האופרטיבית אותה ביקשנו לתת בתכנית, הרי אני חושב שחשוב מאד שהוועדה תאשר את הבקשה שלנו, כי זה בכל אופן בשוליים ודאי יכול לסייע לתעשיית האלקטרוניקה.

לשאלות חבר הכנסת תיכון - התשובה היא חיובית. היום בגלל הסיוע האמריקני למערכת הבטחון ובגלל המגבלות שבסיוע מחייבים אותנו לרכוש בארצות הברית תוצרת בדולרים, ובפירוש יש נושאים שיש לגביהם אלטרנטיבה לרכישות בארץ אילו אפשר היה להמיר חלק מהסיוע לשקלים ולאפשר למערכת הבטחון לבצע חלק מהרכישות כאן. זה נושא שבמצא על השולחן. הוא לא בדינו, הוא במסגרת ההסכם הכללי בין ממשלת ארצות הברית לממשלת ישראל, אבל אין לי ספק שצריך להמשיך וללחוץ בנושא זה כי חלק מהפתרון בכל הקשור לירידה בהזדמנות של מערכת הבטחון היה יכול להיות אחר אילו חלק מהתקציב היה מומר בשקלים לרכישת ציוד מהתעשייה המקומית.

שר התעשייה והמסחר א. שרון:

אם יש נושא שהיה צריך להיות נדון בדרגים הבכירים ביותר זה הנושא של שימוש בכספי המעבוק האמריקני, בסך של מיליארד ו-800 מליון דולר, לרכישות בישראל. המעבוק הזה מינוס אותו חלק קטן שמומר הוא בעצם הסיוע לתעשייה. זה, למשל, תחום שלדעתי צריך לרכז בו את מירב הלחצים כי לאט לאט הדבר הופך להיות דבר שהוא מובן מאליו. בתקלתי בזה, למשל, בהקשר של מפעל מנועי בית שמש. אמרתי שלדעתי לא יכול להיות שישראל תאבד את היכולת לייצר מנוע, כשם שהדבר היה חמור מאד לגבי המספנות. זה חמור מאד שישראל תאבד את יכולת הייצור.

היום הגישה אומרת שאפשר לקנות את המנוע בארצות הברית. כל דבר אפשר בחוץ לארץ, רק ירקות לא. הנושא הזה הוא נושא חשוב ממדרגה ראשונה וכאן צריך להשקיע מאמצים רבים. פה הייתי מפעיל מאמץ מרכזי.

ד. תיכון:

הנושא הזה נדון בממשלה והיתה הכרעה שממשיכים לנהוג בסיוע של ה-1.8 מיליארד כפי שהיה? אנו רוצים לדעת את הפרטים כדי שנוכל לתרום את תרומתנו.

היו"ר א. שפירא:

אני חושב שזה לא שייך לנושא הבודון עתה. אם תרצה - בקיים על הנושא הזה דיון מיוחד.

ד. תיכון:

אני רוצה שתקבע תאריך ובקיים על כך דיון.

שר התעשייה והמסחר א. שרון:

אני לא יכול לתת לך תשובה מפורטת כי אני לא יודע מתי היה הדיון. לפחות כשהייתי שר הבטחון אני יודע שזה היה אחד הנושאים שדובר בהם. זה בעצם בעיני נושא מרכזי ויש לנושא הזה השלכה מיידית וישירה על התעשייה בארץ.

ד. ברודט:

נשאלנו פה על ידי חברי הכנסת מהי ההתייחסות לדבריו של מר אלי הורביץ. אתייחס לכך במישור העובדתי. עד 1.7.85 היתה שיטת מימון מסויימת. מיולי 1985, וכך צריך להבין את דבריו של מר הורביץ, שיטת המימון היא יחידה לכל התעשייה ואין שום אפליה. ענף האלקטרוניקה זהה היום בתנאים המימוניים, בתנאי ביטוח השער ובשאר התנאים ליתר ענפי התעשייה והבעיות של ענף האלקטרוניקה הן בעיות הדומות לענפים אחרים בתעשייה כמו שער הדולר, המו"פ וכיוצא בזה.

הסיוע שאנו מבקשים לתת הוא סיוע שנועד כדי למנוע שינויים גלובאליים בכל מדינות רוחיות היצוא. הכוונה היא לתת את הסיוע הפרטני למפעלים שנקלעו באמת למצוקות מאד קשות ואותם 30 מליון דולר לא משניעים את הארי. זה ענף שמנצע מיליארד דולר יצוא והוא מתקדם כל הזמן מבחינה טכנולוגית. אנו רואים חשיבות רבה באישור הסכום הזה שהוא המינימום שבמינימום.

היו"ר א. שפירא:

אני חושב שצריך להתקיים דיון רציני בנושא, כפי שביקש חבר הכנסת תיכון.

איני רוצה לדבר עכשיו על כל נושא היצוא. הדיון צריך להתקיים ביחד עם השר.

נעבור עתה להצבעה. מי בעד אישור הבקשה?

ה צ ב ע ה

בעד - רוב

נגד -

הבקשה אושרה

אבו עוברים עתה לדיון בנושא הנא בסדר היום:

היו"ר א. שפירא:

ג. שבויים בתקציב לשנת 1986
פניה מס' 168

מדובר בהעברה פנימית בסך של 1 מליון שקל בתקציב משרד המסחר והתעשייה שמטרתה לכסות גרעונות צפויים בשני סעיפים: ראשית השתתפות המשרד בהוצאות שטעון סחורות בקווי אניות בלתי סדירים; שנית, מעבק על מחזור חברות יצוא, עקב עליית היקף היצוא של החברות המייצאות. זו העברה פנימית.

י. בליזובסקי:
אבו עוזרים לתעשיינים מייצאים באותם קווי אניות בלתי סדירים, כשאינן קשר ישיר בין הנמל הישראלי והאניה הישראלית לאותו במל אליו צריכות להגיע הסחורות.

פרישת התשתית של נושא היצוא בעולם היא כזאת שמדובר לא רק באירופה ובארצות הברית ואבו רוצים להגביר את היצוא שלנו גם לאיזורים כמו דרום מזרח אסיה, אפריקה ואמריקה הלאטינית. טוענים בגדנו מדוע הולכים רק לאמריקה; אבו הולכים לאמריקה, לאירופה ולשווקים אחרים. בשנת 1986 היצואנים עושים מאמץ לחדור גם לשווקים אחרים באיזורים אחרים שלעתים אין אליהם קווי אניות ישירים. לכן הסעיף הזה בא לתת סיוע למאמצים של אותם יצואנים הרוצים לחדור לאותם שווקים. זה סעיף אחד שההעברה הזאת יועדה לו.

סעיף שבי שההעברה מיועדת לו בוגע למעבק על מחזור חברות יצוא, עקב עליית היקף היצוא של החברות המייצאות. אבו רוצים לעודד חברות מייצאות שמגדילות את היקף היצוא שלהן.

ד. תיכון:
הסעיף הראשון מדבר על הוצאות שטעון. אני מניח שחלק מהיצוא עובר דרך במל אילת. זה הסכם ישן שצריך להמשיך בו וזה נותן חיים לאילת. אבל התעוררה לאחרונה בעיית דמי התובלה של היצוא הישראלי. אבו רואים שמרכיב התובלה יקר כתוצאה מכך שהעבין מתנהל כקרטל. התוצאה היא שמטילים קנסות על מי שמשלח מוצרים שלו שלא באמצעות הקרטלים.

ג. שפט:
האם יש חברות יצוא חדשות או שרק הקיימות מתרחבות?

ד. ברודט:
גם וגם. כל הזמן בכנסות חברות חדשות.

שר התעשייה והמסחר א. שרון:
אני מאד מברך על רצונו של היושב-ראש לקיים דיון בנושא. אני חושב שהדבר הזה יש לו קשר ישיר לנושא היצוא ואני רק מבקש מכם, אם אפשר, לזמן לדיון גם את התאחדות התעשיינים. יש לנו בעיה קשה של מחירים גבוהים בצורה בלתי-רגילה אשר עומדים בניגוד לכל מחיר אחר שקיים בעולם. יש הבדלים עצומים ולפעמים הפער מגיע לכמעט פי שניים. אני מברך על רצונך לקיים את הדיון.

היו"ר א. שפירא:
אני מביא את הבקשה לאישור. מי בעד? מי בגד?

ה צ ב ע ה

בעד - רוב

בגד - אין

הבקשה אושרה

אנו עוברים לדיון בנושא היצוא.

היו"ר א. שפירא:

ד. דיון בנושא היצוא

אדוני השר, יש ירידה חמורה ביצוא ואנו יודעים שיש הפרש גדול שביחס לסל הוא 16% וביחס לדולר הוא 30%. מאידך יש עליה גדולה ביבוא האזרחי. הנושא שחבר-הכנסת תיכון דיבר עליו, היינו הירידה בהזדמנות של משרד הבטחון, הוא אחד הנושאים שיפגעו מאד בתעשייה. אין שום צמיחה במשק וגם בשנת 1986 אין גידול בתוצר הלאומי במשק. יש עליה גדולה בצריכה הפרטית, יש ירידה גדולה בהשקעות במכונות ובציוד וכדומה. בשוק ההון מדברים על כך שרוצים לעשות איזה שהוא שינוי ושר האוצר ודאי ידבר על כך כשהוא יופיע בפנינו. כל אחד יודע שנושא הרפורמה במס הוא נושא כבד מאד. אני לא מאמין בקיצוצים בתקציב וכל מי שיושב במליאת הכנסת רואה שכל משרד רוצה יותר כסף. אתמול התקיים בכנסת דיון על בתי החולים ואמרתי שאין ספק שצריך לתת אך אצל מר משה גסים אין כסף בקופה. אמרתי שצריך להוסיב יחד את כל השרים ושכל שר ייתן אחוז אחד מתקציבו. לדעתי, לא יהיה קיצוץ בתקציב.

אני חושש שלאחר ה-1 בינואר, כשתהיה ירידה רצינית במיסוי על היבוא, היבוא יגדל אולי ביותר מ-50% ממה שהוא היום. היצוא לארצות הברית קטן על פי כל מודל, אם בענף הטכסטיל, אם בענף המזון ואם בענף האלקטרוניקה. במפעל מנועי בית שמש דנו פה לפני שנה ובייתסנו את הדברים והגענו למסקנה שהמפעל ימשיך להפסיד כסף. יש היום הפסדים מצטברים של 80 מליון דולר ואם היינו צותנים היום סכום זה לכלל התעשייה שעושה יצוא לארצות הברית היינו יכולים להושיע רבות. פה צותנים סיוע רק כשמישהו גוסס. המרגלים בזמן יהושע אמרו שזו ארץ אוכלת יושביה. כשמפעל גוסס קמה אחר כך ועדת שרים, ועדה כזאת ועדה אחרת, זה אומר לסגור השני אומר לא לסגור ואחר-כך עושים פשרה.

אדוני השר, יכול להיות שמאזן התשלומים הגיע למצב כזה שלא צריך יותר מטבע זר. עד עכשיו מאד שיחק לנו המזל במה שקרה באירופה עם המטבעות. אם חלילה וחס המרק יתזרר לאיפה שהוא היה - כל התעשייה תהיה בפשיטת רגל.

במצב כזה ישתפר היצוא לארצות הברית.

י. ארידור:

60% מהיצוא הוא לאירופה. עכשיו בדרחים מאמריקה. הדולר עומד והאינפלציה קיימת.

היו"ר א. שפירא:

האם אתה בעד פיחות הדולר?

י.ז. אמיר:

בפיחותים מנין שר האוצר. אני נגד פיחות כי הפיחות יביא עוד פיחות. אבל במצב שבו אנו צמצאים היום שיחק לנו המזל בכמה דרכים: ראשית, בסיוע, שנית במחיר הדלק, שלישית במטבעות האירופאיים. אם חלילה וחס יקרה בדברים הללו משהו הפוך - לא תהיה לנו תקומה והמשק היצרני יפול. אנו כולנו בעד משק יצרני ואין רצון להפוך אותנו ליבואנים, כשנשב כולנו בבתי קפא ובחשוב מאיפה לייבא. בינתיים, אדוני, היבוא גדל כל הזמן, לאין שיעור.

היו"ר א. שפירא:

לכן אני מבקש, אדוני השר, שתסביר קודם איך אתם רואים את הדברים ואחר-כך נעבור לדיון.

ג. שפט:
אני מנקש שכבוד השר יתייחס באופן מיוחד לתאריך 1.1.87 כשתהיה ירידה במכסים. איזה בעיות עלולות להיגרם מכך ומה הפתרונות המוצעים.

שר התעשייה והמסחר א. שרון:
מכובדי יושב-ראש הוועדה, חברי הוועדה, אני שמח להופיע בפניכם והייתי יותר שמח אילו הייתי מוזמן לעתים יותר קרובות לכאן, כי אני חושב שהתעשייה זקוקה לעזרה ולמעורבות גדולה של כל מי שרק ניתן.

בהזדמנות זו הייתי רוצה להזמין אתכם לניקוד במפעלי תעשייה והייתי רוצה להצטרף לביקור שלכם. הייתי רוצה שתראו כמה דברים כהמחשה. ברשותך, אם תיאותו לבקשה - בתאם סיור כזה אתכם.

היו"ר א. שפירא: יפה.

שר התעשייה והמסחר א. שרון:
אני רוצה לשים כמה מן העובדות על השולחן. ראשית, מה קרה בעשרת החודשים הראשונים של השנה. אנו רואים היום שהיצוא בטו ג' גדל ב-14.2%.

י. ארידור:
כשאתה מדבר על גידול האם הגידול הוא דולרית או כמותית?

שר התעשייה והמסחר א. שרון:
תלוי מה. אין ספק שבניהלומים היה לנו גידול. בסך הכל אין גידול כמותי של ממש. אני מדבר על דברים שהם תוצאה של ענין המטבעות. המספרים האלה מתייחסים לדולרים. אנו לא עוסקים בכמויות. אני לא רואה גידול כמותי של ממש ביצוא. בניהלומים היה גידול של 14.2%, היה גידול ביצוא החקלאי של 18.3%. בסך הכל היצוא התעשייתי גדל בטו ב-13.7%. היצוא התעשייתי ללא יהלומים היה בו גידול של 7.3%. אלה המספרים המיוחדים הנוגעים שאנו רואים. זאת לגבי עשרת החודשים הראשונים של השנה ואני מעריך שפחות או יותר שיבויים מכריעים גדולים לא יכולים להיות בשנה זו.

מצד שני, אנו רואים באופן ברור ירידה ברווחיות ואשתמש באחוזים: מ-15% רווחיות שהיתה בקיץ 1985 הגענו למצב של בין 5% ל-6%. משמע מדובר בירידה של כשני שלישי.

י. צבן: האם אפשר לחלק זאת לענפים?

שר התעשייה והמסחר א. שרון:
בנוסף לירידה הגדולה הזאת ברווחיות אנו רואים תופעה שמאד מפחיתה אותנו והיא החשש של התעשיינים להתקשר בחוזים לשנה הבאה. אחת הבעיות שאני בתקל בהן היא שכל פעם אומרים לי: מה אתה זועק? - בסך הכל כל הזמן אנו אומרים שיש גידול, אולי לא כמו שרצינו, אבל יש גידול, והמספרים האלה מדברים על גידול, רק צריך לזכור שמדובר כאן בהזמנות שנוצרו לפני שנה ותשעה חודשים. כשאנו מסתכלים עכשיו על הצבר ההזמנות לשנה הבאה - אנו רואים ירידה גדולה בהצבר ההזמנות לשנה הבאה וישנו חשש של התעשייה להתקשר בהסכמים לשנה הבאה.

צריך לזכור שמדובר במפעלים חיים וכל אחד יודע שכל סגירה של מפעל כרוכה בבעיות מאד קשות, בעיות מורליות, כבוד ומעמד שפגעים ועד לבזקים כספיים חמורים והתמוטטות.

אם מסתכלים על מה שקרה בנושא התפוקה - התפוקה בשנה האחרונה עלתה כמעט באחוז אחד.

דובר כאן היום על רווחיות היצוא בגוש הדולר. אמנם המספרים שהשתמש בהם יושב-ראש הוועדה כשהוא דיבר על 60% יצוא לאירופה הם לא מדויקים וזה כנראה כשאתה מוריד את היהלומים מהעבין הזה. מכל מקום, היום היצוא לארצות הברית הוא כ-34% והיצוא לארצות השוק המשותף הוא כ-32%. היצוא לאירופה הוא כ-363. השאר מתחלק בין כל מיני מקומות בעולם. היום ארצות הברית היא הלקוח הגדול של ישראל. יש לנו ירידה ביצוא לארצות-הברית בשנה הזאת. בשנת 1985 היצוא לארצות הברית וקנדה ביחד הסתכם ב-34%. לארצות השוק המשותף הוא היה 32%. השאר מתחלק בין ארצות שונות.

אני רוצה לציין דבר אחד. זה לא מקרה שתעשיות האלקטרוניקה, מוצרי החשמל ומוצרי הרפואה במצאים היום במצב קשה, כי הם הולכים ברובם לארצות הברית. בענף הטכסטיל, למשל, שהמרכיב שלו אינו גדול, יש השנה עליה ביצוא והיצוא יגיע בשנה זו ל-450 מליון דולר; זה כבר מתקרב למה שהיינו בשנת השיא, שנת 80-1981, כשאז היצוא הסתכם בחצי מיליארד דולר. אנו נגיע עור למספר הזה אבל בענף הטכסטיל הרוב הולך לאירופה. לעומת זאת, בתעשיות המרכזיות הללו - למרות שמבחינתי כל תעשייה היא תעשייה וכל יצוא הוא יצוא - יש ירידה ביצוא וזה מראה את הקושי שישנו בתחום הזה. בעבין הזה אני מנהל מאבק ממושך.

בחודש מאי השנה הגשתי תכנית מפורטת לעירוד היצוא. התכנית בוצרה על רקע מגמה של ירידה ברווחיות היצוא, במיוחד לגוש הדולר. התכנית נבנתה מתוך נקודת מוצא של אי יכולת לבצע פיתוח בגלל הסיכון שתהיה פגיעה במדיניות המחירים. היו כמה עקרונות. הצעתי לתת סיוע זמני במיוחד ליצוא המיועד לגוש הדולר. אמר לי לפני כמה ימים השגריר האמריקני למה אתה משתמש במושג סבסוד ואמרתי לו שאני מעולם לא השתמשתי במושג הזה אלא במה שהאמריקנים עושים ומה שאתם עושים אנו בעשה. לא חשוב איך אבחנו קוראים לזה.

אם כן דובר על מתן סיוע זמני במיוחד לגוש הדולר, מתן סיוע בתשתית מימון לכלל היצוא, מימון יצוא לטווח ארוך, הגדלת קרן השידוק, אישור הנפקות לרנפקות מו"פ של מפעלים העומדים בקריטריונים של חוק אלסינט, ביטול דמי הרציף. נושא זמי הרציף הפך להלצה. יש דבר שנקרא דמי רציף המוטלים על היבוא וגם על היבוא לשם יצוא. זה נושא שהתקבלה לגביו החלטה מחייבת של הממשלה בחודש יוני 1985 והחלטה חזרה ונתקבלה פעמים אין ספור להוריד את דמי הרציף ממוצרי יבוא לשם יצוא, אך הדבר לא בוצע עד היום. לא חשוב מה הבימוק לשאלה מדוע זה לא בוצע וזה לא שייך בכלל לתחום הכולל אלא לתחום של מינהל תקין.

ד. תיכון: האם אפשר לקבל את החלטת הממשלה בעבין זה כדי שבוכל לעקוב אחריה?

שר התעשייה והמסחר א. שרון: אני מאד חושש שתצטרך לעקוב אחריה הרבה זמן. התכנית הזאת בדונה בחודשים מאי-יוני 1986 אצל ראש הממשלה. הסיכומים כללו רק באופן חלקי את הבקורות שהועלו על-ידי המשרד ובעצם ב-11.6.86 היה סיכום של חלק מן הנושאים. מאז קבלת ההחלטות עברו למעלה מ-5 חודשים.

י. כהן: מה הם הנושאים שהעליתם בממשלה? מה קיבלתם?

שר התעשייה והמסחר א. שרון:

העלינו את נושא הורדת עלות העובד למעסיק על-ידי הורדת הפרשות המעסיק לביטוח הלאומי בכ-5%, כלומר הקטנה מכ-15% ל-10%. עד היום אין החלטה קבועה בנושא זה, זאת אומרת: מדי פעם אנו מצליחים להעביר זאת באיזו צורה ולהאריך זאת במועד בוסף, אך לדעתי זה לא הספיק, מה גם שתהיה תוספת יוקר של 5%. לפני כחודשיים פניתי שוב וביקשתי להוריד 5% בוספים. על זה לא נתקבלה החלטה ולא הצלחתי להעביר זאת. העבין הזה בועד להוזיל את עלות העבודה ועל-ידי כך להגדיל את כושר התחרות של היצואנים והתעשיינים.

גם בחמשת הנושאים הראשונים שהעליתי, למרות שנתקבלה החלטה לא השתנה שום דבר. ישנו אתי המסמך של לשכת ראש הממשלה שכותרתו "דיון על עידוד היצוא" ותכנון: "להלן הסיכומים בנושא עידוד היצוא. 1. הוזלת עלות העבודה על ידי הורדת הפרשות המעביד לביטוח הלאומי ב-5% כלומר הקטנה מכ-15% לכ-10%. תובא החלטה לממשלה ביום א' ותזורז". עד היום אין סיכום קבוע בנושא זה.

2. קרן השיווק תוגדל ב-20 מליון דולר. ההלוואות חייבתנה בריבית קרבות היצוא (2% פלוס ליבור). מעבקי השיווק יסתכמו בסך 6.5 מליון דולר עד לשיעור של 25% מתכנית מאושרת. היחס בין ההלוואה למעבקי ייקבע על פי תחשיב מוסכם בין משרדי התמ"ס והאוצר".

3. עידוד לשיווק ענפי - 3 מליון דולר -

זה בוצע.

הנושא הריביעי שהוא חשוב מאד, אשר בנדק ובוצע הוא: "4. מימון יצוא לטווח ארוך - להאריך ל-7 שנים בממוצע. לפי הצורך יינתנו הלוואות עד 10 שנים, בהתייעצות עם הוועדה המשותפת". הדבר הזה משפר את הכושר להתחרות בשווקים שיכולת התחרות שלהם מצומצמת יותר.

5. יאושרו הנפקות של 50 מליון דולר להנפקות מו"פ של מפעלים העומדים בקריטריונים של חוק אלסינט, באישור המדען הראשי". הסעיף הזה אושר.

6. דמי רציף - קיימת ועדת ציבורית הדנה בנושא ונראה שתמליץ להוריד את דמי הרציף לרמה של 1%. הוועדה חסיים עבודתה עד סוף החודש". אני מדבר על חודש יוני 1986. אני רוצה שתדעו שיש מפעלים שמשלמים עשרות אלפי דולרים עבור דמי הרציף וזה ממש בבחיבת מס על היצוא. חלפו מספר חודשים מאז הנושא הועלה ושום דבר לא זז בעבין הזה. אני אישית העליתי את הנושא הזה פעמים רבות בממשלה.

7. הקלות במס הכנסה לחברות תעשייתיות - הקלה במס חברות בהיקף של 50 מליון דולר על פי הצעה שתגובש על ידי משרד האוצר בהתייעצות עם משרדי התמ"ס והכלכלה". זה בוצע.

8. ביטוח סיכוני סחר חוץ - יועמד תקציב של 10 מליון דולר לתשלום פרמיית ביטוח סיכוני סחר חוץ שיבוצע בחו"ל ולנכיון שטרות על פי חבאים שיקבע החשב הכללי" - זה לא בוצע.

9. תוקם קרן סיוע של 15 מליון דולר בתבאים של הצמדה ללא ריבית למפעלים בענפי המתכת והאלקטרוניקה. יינתן מעבקי בגובה הסובסידיה הגלומה בפטור מריבית על ההלוואה. המעבקי יותנה בהקטנה מקבילה בשכר (תנאי זה כפוף לדיון בין המשרדים)". היה סיכום ולצערי אך ורק עכשיו זה נעשה.

10. ראש הממשלה מבקש להפעיל לחץ על התעשייה האלקטרונית ולנסות להגיע להסדר עם העבין להוריד עלויות ובמקביל לתת תמריץ לאלה שייכבסו להסדר בזמות הגדלת הקרן ב-15 מליון דולר בוספיב. - בוצע.

11. ביקשתי אז שלא לפגוע במיסוי המופחת לעובדי המשמרות. בסעיף הזה היה מאבק קשה מאד המשותף למזכיר ההסתדרות ולי ואנו הנבטחנו להשיג בנושא הזה הסדר עד ה-31 במרץ. בענין עובדי המשמרות ישנה מטרה מסויימת אך מוכרחים לעשות פה שינוי יסודי אם רוצים שאנשים יעבדו.

אני מוכן לגלות שלפני כמה ימים נפגשתי עם אחת מחטיבות התעשיינים והתאחדות התעשיינים ואני אישית אישרתי ואף עודדתי אותם להביא פועלים מחוץ לארץ בדחיפות. יש בעיה קשה, יש למפעלים הזמנות ואין להם עובדים, הם לא משיגים עובדים. העובדים האלה שיבואו הם פורטוגזים והם יעבדו בהשפחה. מדברים על הבאה של כמה מאות עובדים כי המפעלים עלולים לאבד לקוחות בגלל שהם לא עומרים בהזמנות.

י. צנן: האם אלה עובדים מקצועיים?

שר התעשייה והמסחר א. שרון: גם עובדים מקצועיים ברמות שכר יחסית גבוהות. יש בינוי רשימות של מפעלים. ביקשתי שיפנו אלינו ואנו נפעל בלשכת העבודה לחיפוש עובדים. מי שיפתח את העתוננים ויראה מה קורה במדור המודעות יבין מה מתרחש. כל הזמן אני מקבל ריכוז כזה של מודעות. אני רוצה להצביע על בעיה שהיא מאד קשה. המפעלים זועקים לעובדים, הם חתמו על הסכמים והם לא יכולים לספק את התוצרת.

חלק די בכבד מהעבודה של "אתא" מתבצע היום במפעל המצוי בטול-כרם. זה מפעל של שלושה אחים, מחבלים לשעבר שריצו את עבסם. אחד מהם ישב 12 שנים בכלא. עכשיו הם מריצים מפעל בלתי-רגיל בטול-כרם, שעובד טוב.

ע. סולודר: מהו הגורם לכך שצנשים לא באים לעבודה?

שר התעשייה והמסחר א. שרון: אני מגיע לזקודה הזאת. אמרתי שלדעתי אין לפגוע במיסוי המופחת המוטל על עובדי המשמרות. בכל החחום הזה של המיסוי על משמרות לילה, משמרת אחת ומשמרת שניה, צריך לערוך רביזיה מיידית מוחלטת. אנשים לא רוצים לעבוד. אלא מה? - לצערי, הקולות האלה שאני משמעי הם כקול קורא במדבר.

ע. סולודר: אני מוכנה לסייע לך בנושא הזה.

שר התעשייה והמסחר א. שרון: אני אומר לכם שאנשים לא רוצים לעבוד ומוכנים לשלם משכורות שהן מעל למשכורות הרגיליות. צרות מתפרות מזדמנות שמעסיקות עובדים ובעליהן לא מופיעים כעוסקים מורשים, המעסיק לא משלם מיסים ומאחר וזה כך הם משלמים שכר גבוה בהרבה והם משמשים כאבן שואבת לעובדים ממפעלים אחרים שבהם עובדים בצורה מסודרת, משלמים מס ורשומים כחוק. אני מציע על התופעה הזאת של מחסור בעובדים שהיא גם פועל יוצא של מצב בו אין נכלל התלהבות לעבודה ולא מציגים בישראל את העבודה כדבר חשוב.

י. צנן: מדברים על זה הרבה אבל לא מרגישים זאת בתגמול.

שר התעשייה והמסחר א. שרון: אני זוכר שכבר בשנות החמישים התחילו לדבר על זה שכולם ירצו לעבוד בחלוקים לנכים. איפה מראים היום אדם עובד? בעתון? האם מישוהו מציין זאת? האם מישוהו מצביע על כך שעבודה היא דבר חשוב? כל עסקן יכול לבאום, לכל אחד יש פה והוא יכול לדבר. האם יש בעבודה זו תגמול כספי? - אין. תגמול פרסונלי של כבוד? - אין. אנשים בדרך כלל רוצים לעשות דבר מכובד. היום אדם לא יבוא ויטפח על החזה ויגיד: אני פועל תעשייה. רבותי, זה תהליך מאד מסוכן שנמשך כבר כמה עשרות שנים והוא לאט

לאט הולך ומכרסם בנו והגענו למה שהגענו. כרגע כדי לפתור את הנושא הזה צריך לעשות כמה צעדים מידיים. אני הצבעתי על הנושא הזה שצריך לערוך רביזיה בנושא המיסוי על עבודה במשמרות. מס הכנסה לשחרר בכלל, באופן מוחלט. יגידו: רגע, אנו דנים ברפורמה על המיסוי. רבותי, זה לא ייגמר לעולם. יש כרגע בעיה כואבת, תולשים אותה ואחר-כך מחברים ומיישרים במשך הזמן. אני אומר לכם בצורה הכי ברורה שנושא הזה אין עם מי לדבר. אני חוזר ואומר זאת שנתיים ואין עם מי לדבר. לכן אני פונה אליכם ומבקש את עזרתכם.

בסעיף 12 של אותו מסמך של לשכת ראש הממשלה נאמר: "לטענת שר המסחר והתעשייה לא נפתרו בעיות היצוא לגוש הדולר. כמו כן לא ניתנה תשובה ליצוא השולי. מבכ"ל משרד האוצר הזהיר מתגובות בארצות הברית כתוצאה מתמריץ מפלה בארץ". אני הצעתי לתת תמריץ מיוחד למי שיגדיל את היצוא לפי איזה קטגוריות במתן פרמיה. הדגשתי אז שאני לא מבקש לצורך הענין הזה שום תוספת תקציבית. התשובה שקיבלתי הייתה ש-15 שנה מעלים את ההצעה הזאת. לא אמרו לי: 15 שנה ביסו את ההצעה. אני הצעתי ללכת לזה.

ד. תיכון: למה אתה מבקש את אישור הממשלה? יש לך תקציב תפעיל זאת חד-צדדית.

י. בליזובסקי: כל העברה תקציבית עוברת דרך האוצר.

י. כהן: דרוש דפרנט של האוצר לאישור העברה תקציבית.

שר התעשייה והמסחר א. שרון: הסעיף האחרון באותו מסמך אומר: "13. יש הבנה עם האוצר שאם לא תהיינה העלאות שכר במשק, יפעילו הפחתה נוספת בעלויות העבודה (זאת לאור הקשר שבין גידול השכר לבין שער החליפין) תוך שילוב בהורדת מס על פי התנאים שיהיו באותו זמן. דיון בנושא ייערך בשבועות הקרובים". הדיון לא נערך.

י. כהן: מה ביקשתם כתימרוץ לגוש הדולר?

שר התעשייה והמסחר א. שרון: אז רצינו לתת תמריץ עז לגוש הדולר של בין 7% ל-9%. נסך הכל זה היה מורכב משורה של אלמנטים שהיתה גם חלוקה ביניהם. זה היה צריך לתת לנו תוספת של כ-19%, כשחלק היה ביצוא השולי וחלק בהפחתה של היטוח הלאומי, וזה היה מורכב מסל של פתרונות. אבל זה לא התקבל וממילא לא הגענו לזה.

לסיכום אני רוצה לומר שחלק מההצעות הצלחתי להעביר, היו סיכומים והיה ביצוע. חלק מההצעות הצלחתי להעביר, היו סיכומים אך לא היה ביצוע. אנו מקיימים דיונים אין קץ על כל נושא שולי, קטן, חסר חשיבות ובתמונה הכוללת זה פשוט דבר לא ייאמן.

א. שלום: האם לא חל שיפור בממשלת האחדות?

שר התעשייה והמסחר א. שרון: בנושא הזה במדינת ישראל לא חל שיפור ולו הקל ביותר. אני יכול להגיד את מה שאמרתי לראשי הממשלות, זה שיצא וזה שנכנס. אמרתי: אתם צריכים לבוא ולומר לשר מה אתם מצפים שהוא יעשה. לדעתי, היו צריכים לומר לי אנו מצפים ממך ל: א) גידול ביצוא הכולל ב-10%; ב) הגדלת ההשקעות, וצריך ליעת וההגדלה בהשקעות שהיתה היתה באמצעות מגעים שלנו. קיבלתי הודעה שהמפעל השני של מוטורולה מתחיל בדצמבר לעבוד וזה יהיה מפעל גדול מאד, שכולו ליצוא והוא מצוי בדימונה.

י. ז. אמיר: אלא שהמסכורת שם קטנה כמו בטכסטיל.

שר המעשיה והמסחר א. שרון:

אי-אפשר להאבק בדבר שאיננו אלא בדבר שישנו. קודם צריך להתחיל לעבוד ואחר-כך להאבק על גובה השכר. אמרו לי שהשכר זמון ואמרתי: כשתלך לעבוד שם אני מוכן להאבק על גובה השכר. אמרתי קודם שצריך לומר לשר מה הן הציפיות ממנו וכוא צריך בהתאם לדווח על מה שהוא עשה. אם הוא מצליח - ישנחו אותו, אם לאו - יגערנו בו או שישנו סעיף 17 או סעיף 21 לפיו אפשר להעבירו מתפקידו. אז השר יודע שיש לו תפקיד, ובמסגרת התפקיד הזה הוא עובד. אני אומר לכם ש-90% מהמרץ מוצא על שחילה ובתחום הזה המצב הולך ומחמיר. במקום שיהיה חופש פעולה ותידרש אחריות -

י. צנן:

האם ממשלת האחדות הלאומית לא שיפרה את המצב?

שר התעשיה והמסחר א. שרון:

לא תצליח לגרור אותי לומר מלה על הממשלה בה אני חבר.

אני רוצה לומר לכם משהו בקשר לשווקים. כולנו פעלנו במשך השנים באיסטרטגיה של התאמה הדרגתית לשווקים. בשנות השבעים היעד העיקרי היו השווקים האירופיים. בשנות השמונים היעד היה השוק האמריקני. אחר-כך הופנה המאמץ לארצות הברית וגם שם רוצים להגיע ל-2 מליארד דולר. יש כל מיני הצעות סרק ומומחים אומרים: אם יש בעיות בדולר תלכו לאירופה. אני לא רוצה לדבר על המאמצים, הנסיונות והכספים המושקעים עד שנפרצת דרך לשוק חדש. אלה הן הצעות סרק.

אנו בתקלים היום בבעיות מאד קשות וצריך, לפי דעתי, לנקוט מיד בשורה של צעדים. לפני כחודש ימים או שלושה שבועות ביקשתי לקיים דיון על היצוא ועוד לא הצלחתי לקיים את הדיון שכן כל יום היו נימוקים אחרים בגללם אי אפשר היה לקיימו. גם לא מוכנים להבין שכל אחד בתחום משרדו הוא המומחה לטוב ולרע. כרגע אנו עומדים להפסיד השקעות במפעלים הפטרוכימיים. יש לנו היום כושר תחרות מצויין, יש לנו שווקים והתחזיות שהיו לפיהן אי-אפשר יהיה להתחרות כולן בתבדו. יש משקיעים פרטיים שרוצים להשקיע והגיעו לכאן משקיעים מדרום אמריקה כמה פעמים. רוצים להשקיע במפעל אחד 100 מליון דולר והמפעל מצוי באיזור חיפה בו יש כיס אנטלה. אולם שום דבר לא זז. אני שומע הסברי הבל שאי-אפשר להתחרות בשווקים וזאת בשעה שלישראל יש יתרון בתחום הזה. היחס לכל העניין הזה הוא חמור מאין כמותו. יושב-ראש הוועדה הזאת אמר לי לא פעם, ואני שמח על כך, שהוועדה הזאת יכולה להיות לעזר בהזזת נושאים.

ברווחיות

בשאלתי על הענפים שנפגעו כתוצאה מאי-פיחות הדולר. יש ירידה / במוצרי האלקטרוניקה, מוצרי החשמל ונרכזים של פרי מזון. 22 מליון דולר היה רק היצוא של תרכיזי פרי הדר ומחרים ירד. יש ירידה גדולה בענפי האשלג, הפוספטים והברום. יחסית יש רווחיות סבירה בהלבשה.

לשאלת חבר-הכנסת גרשון שפט - בהתאם להסכם

עם השוק המשותף ועם ארצות הברית, הסכם הסחר, ב-1.1.87 יפחת המכס ב-60% על כל המוצרים. זה צעד נוסף לפני הצעד הסופי שיהיה ב-1.1.89. ראשית, נכוונתנו לבצע את ההסכם ולהפחית את המכס. שנית, מספר תעשיות תעמודנה בפני תחרות עם תוצרת אירופאית ואמריקנית. שלישית, תהליך ההפחתה היה ידוע מראש ונקבע לפני מספר שנים מתוך כוונה שהתעשייה תוכל להתארגן לכך. רביעית, מדיניות המשרד היא לאפשר את תהליך החשיפה תוך הבטחה שתעשיות לא תתמוטטנה כתוצאה מכך. חמישית, בשנועות האחרונים בחן המשרד את ההשפעה על התעשיות הרגישות. בכל מקרה שקיימת סכנה שתעשיה עלולה להיפגע קשות ינקטו צעדים מבטרילים במסגרת ההסכמים.

יש לנו מדיניות ברורה של הנחת מכשולים, ככל שרק ניתן, בפני היבוא וזו לא בדיוק מדיניותה של הממשלה היום.

כרגע אנו מקיימים דיונים ואנו נאבקים על כל אחד מהנושאים. אני חושב שבהזדמנות זו ירצו לעשות סדר בעור כמה דברים. אם מורידים את המכס צריך מאידך להעלות את מס הקניה. יחד עם זאת אני חושב שבהזדמנות זו שמורידים מכסים צריך לעשות גם סדר ובחלק מהדברים ירצו להוריד את מיסי הקניה. אני מעריך שצעד זה של הורדת המכסים בעשה במגמה לבלום את האינפלציה. המגמה היא חיובית אבל פה עשויה להתערער תעשייה שממילא יש לה כרגע בעיות קשות ועל כך צנהל מאבקים. יש לנו עמדה בנושא הזה. לפי הערכתי אנו יודעים להיכן צריך להגיע בתחום הזה.

ג. שפט:
שאלתי מה היתה ההיערכות שלכם לקראת תהליך הורדת המכסים. היכן נקטתם בצעדים.

שר התעשייה והמסחר א. שרון:
עבדנו על הדברים ובכל מקום שראינו שזה מסוכן אנו עושים דברים אחרים.

י. בליזובסקי:
הדברים האלה הם מאד רגישים מבחינת מערכת הכשרים ולכן השר לא מפרט. יש טיפול אינדיבידואלי במספר ענפים.

ד. ברודט:
אעיר כמה הערות בתחום היבוא לגבי מה שקרה בעשרת החודשים האחרונים ובמסגרת הזאת קיבלתם בתונים בחומר הרקע שנמסר לכם.

יבוא מוצרי הצריכה כמו טלוויזיות, מכונות ווידאו יעלה השנה בין 60% ל-80% לעומת השנה שעברה. חלק מזה בובע מהנסיס הנמוך שהיה בשנת 1985, בה הופעלה המדיניות הכלכלית, וחלק מזה בובע מהצריכה המוגברת באופן חריג השנה לעומת השנה הקודמת הנובעת מהעלאת השכר והירידה בשיעור הסכונ, וזה הדבר המדאיג.

י.ז. אמיר:
מה עלות הדולר ביבוא, כולל תשלום מיסים?
ד. ברודט:
זה תלוי.

י.ז. אמיר:
בוידאו לדוגמה?

ד. ברודט:
במכונות זה למעלה מ-200. בוידאו למעלה מ-800%.

בנכסי השקעה לעומת זאת אין עליה גדולה. הייתי אומר שזה דבר שהוא נפשונו כי זה מבטא את מה שקורה בתחום ההשקעות.

בסעיף חומרי הגלם אנו רואים עליה והעליה הזאת בובעת במקצת מהתאוששות הצריכה ובמקצת מנושא הריבית. בגלל שערי הריבית הגבוהים בארץ ובגלל הריבית הנמוכה בחוץ לארץ יש העדפה לעשות הסנה ולייבא את חומרי הגלם מחוץ לארץ כי שם יש אשראי ספקים בוח.

בדלק היבוא ירד השנה ב-50% וממילארד ו-200 מליון דולר ביבוא השנה רק בסכום של 600 מליון דולר ואני מדבר על דלק ופחם כאחד.

בסעיפים האחרים עדיין אין לנו בתונים ברורים, אבל יש עליה מסויימת ביבוא בחלק מהסעיפים. בסך הכל יש עליה ביבוא. יש גם כמה סעיפים שמקזזים את העליה, בעיקר הדלק וקצת חומרי גלם מהסוג של גרעינים שבהם יש יריה קטנה ביבוא בשנת 1986. אם אנו מסתכלים במקביל על היצוא הרי תהיה השנה עליה בגרעון בחשבון השוטף של מדינת ישראל.

י. צנן:
היום מתקיים דיון באחד הנושאים החשובים ביותר ואני מתבצל מראש על כך שאאלץ לצאת בגלל נסיבות שאינן תלויות בי. אומר בקיצור כמה דברים שחייבים להיאמר.

אני רוצה להקדיש את עיקר הדברים שלי לנושא עלות העבודה, אך אני רוצה קודם להעיר הערה אחת הקשורה לסיפא של דברי מר ברודט. פיטמו אותנו בשנים האחרונות בעובדה חוזרת ונשנית שיש מלאי הון בלתי-מבוצל, גדול מאד בארץ ולכן אין צורך בעידוד ההשקעות. האמירה הזאת כשהיא באמרת באופן כללי היא אמירה מטעה, כי יש בארץ מלאי הון לא מבוצל שהוא כבר בלתי-ציתן לביצוע, היינו שמבחינת הרמה הטכנולוגית אי-אפשר להפעיל אותו בצורה שתיתן עבודה לשמה ושיהיה רווח למשקיע שיפעיל אותו. דבר שני - וישנה שאלת הפחת והשיבוים הטכנולוגיים - איך כל מערכת ההשקעות מתמודדת עם המגמות הקיימות בתחומים האלה.

צכשיו אני רוצה לומר משהו בנושא עלות העבודה. בשעתו היה כאן דיון עם השר שרון בו העליתי נושא מסויים והשר נתן את מלוא הסכמתו ליטול חלק ביוזמה של בדיקת נושא עלות העבודה והחלק שלה ביחס שבין התמורה לעבודה והתמורה להון, וזאת כדי שנפענח את הסוד הגדול, שלדעתי לא פוענח עד היום, והוא הכיצד ייתכן שברמות שכר כל-כך זמוכות, עם סנסוד בדרך ממשלתית כל-כך גבוה, יש בכי על הרווחים.

היו"ר א. שפירא: צריך לבדוק את המאזנים.

ד. תיכון: מאז שחבר-הכנסת צנן מצוי בכנסת הוא דורש לערוך את המחקר הזה.

י. צנן:
אני יודע שבעשים מחקרים מסויימים ולעתים אלה מחקרים שמשרדך קשור אליהם. אבל אני מזכיר שהמחקרים האלה אינם ראשוניים אלא משניים ויש בעיות לגבי הנתונים המסופקים למערכת. בהקשר הזה מוכרחים לרדת לשטח ולבדוק את הדברים, כי כשאתה שומע על ממוצע השכר בתעשייה בנתונים רשמיים, אתה מחפש את הממוצעים האלה במפעלים שאתה מבקר בהם ואינך רואה זאת כשאתה רואה לבגד עיניך את תלושי המשכורת. יכול להיות שכשמבכ"ל מקבל 15 אלף דולר לחודש והשלושה שאחריו מקבלים 10 אלפים ו-8 אלפים דולר לחודש ממוצע השכר בתעשייה גדל. ואני מדבר על מפעלי תעשייה שבאחד מהם דנו פה אתמול, וזה מפעל שמצוי בתעשייה. האם אתה חושב שאותו אדם קם ואמר: רבותי, עד היום קיבלתי 15 אלף דולר ומהיום ואילך אקבל 3 אלפים דולר? - לכן אני מבקש לבדוק את הענין הזה בדיקה רצינית. חייב להיות עיבוד רציני של הנתונים בתחום השכר, ולא בתחום של ממוצעים. חייבים לעודד את העובדים בשכר וזה אמור לא רק לגבי השכר אלא גם בתחום האקולוגיה. אם רוצים שצעירים ישראלים שסיימו י"ב כתות - ואחוז הצעירים שמסיימים י"ב כתות הוא די גבוה - יעבדו בתעשייה, יש לדאוג לכך שהם יוכלו לעבוד במפעל שמבחינה אקולוגית טוב לעבוד בו. אני כבר לא מדבר על דבר שכבר קיים בעולם והוא דמוקרטיה תעשייתית בה משתפים פועלים בצעשה וכיוצא בזה.

ד. תיכון: האם אנו בהסתדרות או אתם?

י. צנן:
הדבר הנוסף שאני רוצה לומר הוא לגבי הורדת דמי הביטוח הלאומי והמושג של הורדת הברוטו ומתן פיצוי כדי לתמרץ את העבודה בתעשייה. אני מציע לחברים כאן להיזהר מפני עידוד המגמה הזאת, לפחות לפני שהיא נבדקה, כי הדבר הזה כולל בין השאר שיבוים רדיקאלי ביחסי ההשתתפות בין העובדים והמעבידים במי הביטוח הלאומי.

בתהליך המוצע של הפחתת 5% מדמי הביטוח הלאומי שהמעסיק משלם, המשמעות של הדבר היא שהחלק של העובד עלה ל-8% ואילו חלקו של המעביד ירד. על הנושא הזה צריך לקיים דיון.

דבר שני - כשאתה מקבל החלטה כזאת גורפת להפחית את דמי הביטוח הלאומי ב-5%, ראשית כל מבחינה תקציבית הכסף הולך מקופת האוצר. יכול עורך דין מצליח, לדוגמא, שלא נפגע בתקופה הזאת מההקפאה, לקבל עכשיו את ההפחתה הזאת של 5% בשעה שהוא לא מייצר שום דבר. ההטבה הזאת חלה על כל העצמאים. אם היה מדובר בעצמאים ממדרגת מס מסויימת - הייתי מבין, אבל יש חנרות שלא מייצרות שום דבר והן קיבלו החזר של 5%. את הכסף הזה מתקצב בלאו הכי משרד האוצר ואם יש צורך לתת עידוד לפחות שהעידוד יהיה דיפרנציאלי.

שר התעשייה והמסחר א. שרון:
אבו הצענו שזה יחול רק על התעשייה, אבל זה בלתי-אפשרי. לפעמים יש לך את האפשרות או לעשות משהו או שהכל יישאר בלי עשייה.

י. צבן:
כשצריך לעודד את העובדים ולהפחית את המס בעבודה על המשמרות - אני לא רואה החלטה של הממשלה.

בענין הברוטו והנטו אני מבקש לומר כך - יש הטעיה של ציבור העובדים ומתרחש בתקופה הזאת שוד צדיר של העובדים. לגבי שיטת חישוב הברוטו והנטו בדמי הפיטורין היה תיקון מס' 12 אבל הוא תיקון חלקי. ימי מחלה, זכות וכיוצא בזה - זה הכל הולך לפי הברוטו. תראו את הפועלים בפנסיה שלא הכניסו להם רכיבי שכר - וזה דבר שהוא בושה לישראל. לכו לראות את הפועלים האלה. הדברים שאני מעלה הם לא רק חנרותיים אלא גם כלכליים.

אם השכר לא יהיה שכר ראוי לשמו לא יהיה דחף לדחוף את הקדמה הטכנולוגית בארץ. אבו הארץ היחידה בעולם המערבי בה משך הנזיה של בנין התארך בשנים האחרונות. זה עבד שיש בו עבודה זולה ולמעסיקים לא היה כדאי להכניס שיבוים טכנולוגיים. לכן התעשיות שהתקדמו הן אותן תעשיות שאי-אפשר היה להכניס אליהן עובדים מהשטחים. במקום בו לא היה לחץ של שכר עבודה נמוך בכנסים שכלולים טכנולוגיים.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני מציע, אם רוצים לקיים ברצינות דיון על הנושא, לא להסתפק בדיון כללי אלא לפרק את הענין לנשאים. ישנו נושא ההשקעות, ישנו נושא עלות העבודה, ישנו נושא של ניהול בארץ הזאת וזה דבר שהוא פגוע בהרבה מא- מגזרים, יש אחריות של מנהלים על ניהול לא טוב, יש שאלה של מיסוי על עבודה וכדומה. צריך לקחת את הדברים ולבדוק אותם תחום תחום, כדי לטפל בנושא הזה.

בענין העבודה במשמרות - אני חושב שהוועדה כן יכולה לעשות משהו. אם לא יהיה כאן רוב לענין - אזי לא, אבל אם תהיה כאן הסכמה לענין הוא יזוז.

שר התעשייה והמסחר א. שרון:
לגבי גובה השכר - ישנו מפעל אחד רציני, ארגמן, בו מציעים לעובדים מתחילים שכר של 600 שקל ואין עובדים.

היו"ר א. שפירא:
רב בישראל משתכר בין 400 ל-600 שקל.

שר התעשייה והמסחר א. שרון:

קיבלתי פניה ממפעלי תעשייה בה הם מבקשים שאתן להם פתרון לבעיה של פנסיונרים שרוצים לעבוד. אלה פנסיונרים בעלי מקצוע שבגלל היותם פנסיונרים הם אינם יכולים לעבוד מעבר ל-4 שעות עבודה ביום, כי אם הם יעבדו יותר הם לא יקבלו את דמי הניטוח הלאומי. מדובר באנשים שעבדו כל ימי חייהם והם במצב גופני טוב.

ד. ברודט:

מדובר על אנשים בין גיל 65 ל-70, אבל עבין זה שייך לשר העבודה והרווחה.

ד. תיכון:

אני מציע שנסכם על הקמת ועדת משנה שתלווה את כל מה שהובטח ולא קויים.

י. כהן:

אני חרד שהדיון הזה יסטה מהמסלול העיקרי שלו והוא באיזו מידה אנו רוצים את מה שאנו מצהירים השכם והערב למשק היצרני כולו ובאיזו מידה מתייחסים למצב אליו בקלעה התעשייה דווקא בגין התכנית הכלכלית החדשה. אני חושב שאנו לא ערים מספיק למצב שאליו בקלעה התעשייה. רק השבוע בגיד בנק ישראל ושר האוצר הודו שלאחר מעשה אם היתה מגיעה חמורה הרי זה בגלל הריבית הגבוהה בעיקר, אשר גם היום היא עדיין גבוהה ובחש"ד היא 2%. אבל זה לא מבחם זה רק מקשה על הבעיה.

לכן ביקשתי בהערת אגב מהשר שלפני שנעסוק בנאומים כלליים נבחן אחת לאחת את מה שהמשרד הציע לממשלה, מה בוצע, מה לא בוצע ומה אנו יכולים לתרום לעבין.

גם אני חושב שהתעשייה בכללותה, זו הפועלת בעיקר בגוש הדולר, הגיעה לבקורת זווית חמורה מאד. אם מה ששמענו היום נכון, לגבי הדולר, זה צריך להדליק אור אדום. שמענו שיש גידול קטן ביצוא, שהוא לא משמעותי, והוא נובע בעיקרו מהשקעות והזמנות שנעשו לפני כן. אני חרד לכך שאנו נלך להקטנת היצוא באם תימשך המדיניות כפי שהיא היום.

שמענו מהשר שחלק מהדברים שהוחלט עליהם בוצעו כמו מעבקי השיווק וקרן השיווק וכדומה. יחד עם זאת נושא ביטוח סיכונים סחר חוץ לא בוצע, נושא דמי הרציף לא בוצע, עבין הורדת הפרשות המעניד לביטוח לאומי בכ-5% לא בוצע ועוד כמה דברים לא בוצעו. רבותי, יש כמה דברים שהם באמת בידינו ואנו יכולים לעזור בהם.

לא ייתכן שמתקבלות החלטות והניצוץ שלהן נסחב. זה הורג את העבין. נושא קרן האלקטרוניקה בסחב 5-6 חודשים ומפעלים שהיו בקשיים והיו זקוקים לקרן - קשייהם הוחמרו מאז. זה נכון גם לגבי החקלאות ודברים אחרים. מקבלים החלטות ולא מבצעים. יש דברים שבהם אנו יכולים לאלץ את השר הנוגע בדבר, אם זה שר האוצר או שר אחר, לעמוד על הניצוץ. כשיש נושאים שהוחלט עליהם בממשלה, הוחלט עליהם בוועדת השרים והם לא מבוצעים - המשרד הנוגע בדבר לא יכול לבוא אלינו בידיים נקיית וכששר של משרד כזה בא אלינו לנקש אישור הוועדה צריכה לומר שהיא לא נותנת את האישור עד שהוא לא מבצע את מה שהוחלט עליו. והשרים בזקקים לנו לפחות אחת לשבוע. זו בקודה אחת.

בקודה שניה - צריך לעשות בירור יסודי של הדברים ולראות אם ניתן לתת סיוע פרטני שיביא להתאוששות המפעל. בשעתו סייענו לענפים בחקלאות, אפילו לעבני ההדרים, שבזמן האחרון מצבו טוב. יש מפעלים שצריך לסייע להם בתקופת זמן מסוימת עד שהם ייחלצו מהמשבר. לענף האלקטרוניקה היו תקופות

טובות מאד בעבר. היום יש משנר ביצוא לגוש הדולר וצריך לחפש דרך לסייע זמנית, בסיוע ישיר, לא בדרך של החלטה כוללת לכלל היצוא. צריך לסייע באופן ספציפי לענף המייצא לגוש הדולר.

אם נערוך בדיקה מסודרת של ההחלטות שנחקבלו, נוצעו ואלה שלא נוצעו - הרי אני חושב שנוכל לתרום תרומה חשובה לנושא. מאידך, אם אנו מדברים במונחים כלליים ואומרים שיש לבדוק את בעיית המשמרות באופן כולל, את בעיית עלות העבודה באופן כולל - לא נוכל לתרום. אלה נושאים שכבודם במקומם מונח וצריך לדון בהם בנפרד. היום אנו דנים על היצוא ואני מציע שנהרכז בנושא היצוא. אני מציע שנתרכז בבעיות הספציפיות של היצוא. אני מציע שנתרכז באותם נושאים שאושרו על ידי הממשלה ולא נוצעו. אני מציע שנתרכז באותם נושאים שהיה למשרד התמ"ם הצעות לגביהם אך הוא לא מצא אוזן קשבת בממשלה.

אני מציע, באישור של היושב-ראש, שנתמקד ונסמן לנו כמה נושאים שאנו רוצים לטפל בהם ונעלה אותם ביום שני בדיון שבקיים ביחד עם שר האוצר.

היו"ר א. שפירא: השר יצא לכמה דקות. חבר-הכנסת אמיר, רשות הדיבור לך ואני מציע שתתרכז על בעיות היצוא ולא על נושא המשמרות. זה שנים מדברים על המלצה להוריד את דמי הרציף כדי שהוא לא יהיה מס על יצוא.

י.ז. אמיר: אני שמח שיושב-ראש הוועדה יודע מראש על מה אני רוצה לדבר. אנו צריכים להתייחס לסקירה שביתנה על ידי השר והשר הרחיב דבריו על נושאים רבים הקשורים ביצוא ולא רק על מרכיב אחד בפני עצמו. נושא היצוא קשור במרכיבים רבים. מכל מקום, אשתדל להיענות לבקשת היושב-ראש, אך אין ספק שבדברי אתייחס גם לנושאים אחרים חיוניים.

ראשית, התעשייה שלנו היא אחת התעשיות שבבנתה בזמן קצר והיא נבנתה על בסיס איתן ביותר. התעשייה הזאת היתה זקוקה בעצם להרחבה כדי לקלוט את כוח האדם שהיה. לכן אני רוצה לברך על המגמה של השקעה במפעלים קיימים, שתביא להחלפת ציוד, גיוס כוח אדם וכתוצאה מכך תובא טכנולוגיה יותר מתאימה. אני מכיר לפחות שני מפעלים שניצלו בגלל השקעה שהיתה בציוד קיים ובציוד חדש והם בעצם הפכו להיות יצרנים ליצוא בצורה משמעותית ביותר. אני מתכוון לכיתן דימונה ולמפעל בוסף והמשכורות במפעלים אלה עלתה באופן יחסי. צריך להמשיך ולעודד את חיזוק המפעלים כי זה בוחן מקומות עבודה נוספים לציבור, למרות ששמענו פה היום שיש ביקוש לעובדים ואין עובדים.

אני לא מקבל שמדברים בעת ובעונה אחת על עלות העבודה והורדת הפרשות הביטוח הלאומי של המעסיק. אני מקבל את העובדה שהממשלה תעביר למוסד הביטוח לאומי כסף. אם הממשלה רוצה להעביר כסף עליה להעבירו ישירות למעסיק ולא דרך הביטוח הלאומי שנותן הנחה כללית לכל הציבור, גם לאלה שמגיע להם לקבל הנחה וגם לאלה שלא מגיע להם לקבל את ההנחה. אם רוצים שעלות העבודה של עובדיו של מעסיק כלשהו תהא זולה יותר - שהממשלה תעביר לו את הסבסוד הזה ישירות ולא דרך המוסד הביטוח לאומי, כי אני יודע במי זה עלול לפגוע והממשלה צריכה לראות את המשק בכללו.

עתה אני רוצה לשאול שאלה: אם אנו רוצים להוריד את עלות העבודה - ישנו מכשיר חשוב והוא מכשיר הדלק. מדוע לא להוריד את עלות הדלק? שר התעשייה יכול לפעול בהקשר הזה. מדוע שלא יהיה תיאום בין השרים הכלכליים, שר האוצר, שר העבודה והרווחה, שר התעשייה וכו' והם יקבעו להם כללים בהתאם ליעדים של הממשלה? הם אולי יושבים האחד עם השני, אך צריך להיות פורום מתאם. ישנה מדיניות של פיטורין ושמעתי פה שמתחיל להיות משבר בתעשייה הכימית. מפעלי ים המלח הם מקום עתיר עבודה, עתיר תנאים סוציאליים ומשולם בהם שכר טוב. בזמנו המנכ"לים של המפעלים ביקשו בעזרת ההון העצמי של המפעלים ליצור תעשיות אחרות שתוכלנה לספק עבודה גם לעובדים אחרים וגם לעובדים שלהם.

אפשרות

הוועדה אישרה לממשלה/להוציא את כל מה שהם הרוויחו.

היו"ר א. שפירא:

זה לא טוב. חבל שכרגע השר לא נמצא פה כי הוא ממונה על הבושא.

י.ז' אמיר:

המנכ"ל יושב פה.

היו"ר א. שפירא:

שר התעשייה והמסחר הוא יושב ראש מועצת הנגב וחשוב לי שהוא ישמע את הדברים.

י.ז' אמיר:

אני רוצה לחזור לבושא ביצול המשאבים הקיימים של ההון. הממשלה צריכה להחליט אחת ולתמיד בשאלה האם לא ניתן להשתמש בהון הזה הבלתי-מנוצל. צריך לשחרר טוטאלית את העבודה במשמרת שניה ושלישית ממיסוי, כשמדובר במפעלים מייצרים. הכבוד לעבוד ירד מסדר העדיפות הלאומית שלנו. היום אנשים מתביישים ללכת לעבוד במקום בו עליהם ללבוש תלבושת כחולה ואנו צריכים לחזור לזה אולי לא על-ידי דיבורים אלא על-ידי זה שבעדיף אותם על פני עובדים אחרים, מה שנקרא הפנים אל עובדי הייצור. הדבר הזה צריך לבוא לביטוי לא רק בסיסמה. אני מציע שהוועדה תגיש הצעת חוק לבטל את מס הכנסה כליל לגבי עובדים במשמרת שניה ושלישית, בעיקר כשמדובר בייצור ובייצור ליצוא.

י. מצא:

אפשר לסיים את הישיבה בקבלת החלטה להקים ועדת משנה שתדון בבושא, בהתייחס לאותן בקורות מפתח שהועלו, תגיש לנו דו"ח ונחזור לבושא בעוד חודשיים.

י.ז' אמיר:

אני מבקש לדעת באיזה אופן מעודדים את התעשייה הזעירה שהיא חיונית למשק הישראלי?

ע. סולודר:

האם אפשר לקבל אינפורמציה לגבי פיתוח התעשייה בהתיישבות החדשה ובאיזורים המרוחקים, לא

מהאספקטים הפוליטיים אלא לגופו של עניין?

אשר לפיתוח תעשייה חדשה - אנו עדים לתעשיות מסוגים שונים. ביקרתי זה לא מכבר בשתי עיירות בנגב. באחת מהעיירות נתקלתי בבעיה של מחסור בעובדים דווקא כשיש עבודה במקום, משוכרת טובה אלא שהעבודה יותר קשה, ובעיירה השניה שיש מפעלים שהעבודה בהם היא עם שכר נמוך או שהעבודה בהם איננה מתאימה לתושבים במקום. שאלתי היא זו: כשאתם הולכים לקראת הקמת תעשייה חדשה במקום האם אתם לוקחים בחשבון את האפשרות להתאים את העבודה לדור היותר צעיר במקום?

נאמר כאן שיש עליה בתחום ענף ההלבשה וזהו ענף שכביכול אנשים לא צריכים להשקיע בו כל-כך הרבה -

לכי למפעלים של מר שפירא, לכי לפולגת ותראי.

ד. תיכון:

ביקרתי במפעליו של מר שפירא גם באור עקיבא וגם בנתיבות, אבל יש גם מתפרות שמוקמות מהר

ע. סולודר:

והן יכולות לקלוט כוח אדם טוב, ולשלם משכורות טובות. כך נאמר. זה דבר שהוא באמת מפתיע. מאידך דווקא בעגפים כמו אלקטרוניקה יש ירידה ביצוא.

נושא העבודה הוא מפתח לייצוא ואני חושבת שיש לבדוק במדינה בעיה כללית. אני מקבלת את גישתו של השר לנושא זה. אני חושבת שבד בבד עם הליכה לקראת קביעת שכר מינימום צריך להתחיל ולטפסף מחדש את החשיבות של העבודה. צריך להתחיל לעבוד אפילו כשמתחילים בשכר זמון ואחר-כך להילחם על גובה השכר. במצב בארץ היום בתחום העבודה הוא כזה שעוד מעט נגיע למצב שכל עבודה שהיא קצת מלוכלכת, ואפילו משולם תמורתה שכר טוב, יהיה קשה למצוא לה עובדים.

אשמח לשתף פעולה בנושאים האלה. אני מצטרפת

להצעתו של חבר הכנסת מצא.

למען הדיוק זו הצעה של חבר-הכנסת תיכון.

י. מצא:

פה נאמרו כל מיני דברים שבהחלט יכול להיות שניתן לטפל בהם. ואפשר ליטול את היוזמה לידיים.

ע. סולודר:

אנו יודעים שיש קיצוצים בתקציב המדינה ובתקציב הבטחון. יש כנראה דברים שלא כדאי לייצר אותם כאן בארץ אלא לקנות אותם מוכנים מארצות הנרית. למשרד עצמו זה אמנם כדאי, אבל מבחינת החשיבה הכללית יש דבר נכון במה שנאמר כאן לגבי הוצאת בניית המנוע מהארץ. האם יש בענין הזה איזו מדיניות?

אני רוצה לשמוע דברים בנושא הסחר החפשי עם ארצות-הברית וההתקשרויות בחוזים.

א. שלום:

דבר שני - ארצות הברית-ראש, אחת הבעיות הקשות שלנו בתחום הייצוא היא חוסר מדיניות ברורה דבר שפוגע ביצוא. אין מדיניות לפחות לטווח של 3-5 שנים. צריך לומר בבירור מה נותנים להשקעות, מה נקבע בנושא ההון ושמירה על ההון, מה נקבע בתחום של מתן האשראי ליצוא. דיברו איתנו על עלות הריבית ונאמר שצריך להוריד את הריבית השולית ולהעלות את האשראי המכוון. אם לא תהיה מדיניות ברורה לא יחול שינוי במצב.

דבר שלישי - אני רוצה לשמוע ממר בליזובסקי

אם יש באמת ירידה ברווחיות היצוא. היכן זה מתבטא? יש מוצרים שמחיריהם בחוץ לארץ ירדו וזה משפיע.

דבר נוסף - אני טוען שעלות העבודה היא גבוהה מבחינת המעביד ומאידך כשיש שכר זמון זה לא מושך עובדים לעבוד. מה שקורה הוא שהמעסיק משלם הרבה, העובד מקבל מעט וזה לא מושך עובדים לעבוד. לפי דעתי צריך להעלות את השכר ולהקטין את המיסים המוטלים על המעביד ולצורך זה אפשר להשתמש במענק האבטלה. אני חונכתי על דגל העבודה מאז שאני ילד ואני חושב שלא צריך להשתמש במכשיר מענק האבטלה. אני חולק בנושא זה על חלק מחברי בסיעה ואני חושב שמענק האבטלה מביא לקלוקל ערכי העבודה. אפשר להציע למעסיקים נמפעלים לקבל את מענק האבטלה ונתמורה הם יעסיקו עובדים. זה יוזיל את עלות העבודה.

אני חושב שיש בעיה שמפעלים לא מנצלים את

הציוד במשמרת השניה והשלישית.

השוקמה
ועדה/לדיון בנושא הייצוא ואני חושב שאם חברי הכנסת יהיו פעילים בוועדה הזאת אפשר להגיע שם למסקנות. אני חושב שהוועדה לקידום היצוא לא היתה הכי פעילה. בוועדה חבריים חבריים מוועדת הכספים ומוועדת הכלכלה.

ד. תיכון:

חבל שחבר הכנסת צבן היה צריך ללכת, כי הוא מאפיין בדבריו את מה שקורה בתעשייה. במקום לדבר על יזמות, על השקעות, על עידוד הייצור, על עידוד היצוא – נוצר מצב שהלובי החברתי תמיד מבצח אותנו ובסופו של דבר אנו מתמקדים בנושאים חשובים מאד אך הם לא רלוונטיים לקידום הייצוא. דברים בשאלות כמו מאיין יבואו אותם 5% שיופחתו מהמעבידים, איך הם יחולקו יותר בצדק וכיוצא בזה. כאמור, עיקר הנושא קשור בתחום היזמות, הגדלת הייצור, הגדלת הייצוא, הפיריון וחידוש הצמיחה. כולם מדברים על תפקיד הצמיחה, אבל הייתי אומר שהתפוקה הלאומית לגולגולת לא רק שהיא לא עולה אלא יש אפשרות שהשנה היא תרד. בפועל אתה לא רואה שהפיריון עולה.

אני רוצה להעלות כאן מספר נושאים. ראשית, ההסכם עם ארצות הברית. יש לנו הסכם לסחר חפשי עם ארצות הברית ולא ראינו את הפריצה הגדולה קדימה. להיפך, בראה שהיצוא קופא על שמריו, לאחר החתימה על ההסכם. יכול להיות שזה טבעי לאחר ההתקדמות הגדולה שהיתה בשנים האחרונות. אבל הייתי רוצה לשמוע הסבר מפורט, לפחות אליבא דמשרד המסחר והתעשייה לנושא. מתברר שיש כמה בעיות, כמו למשל, ממשלת ארצות הברית החליטה להעלות את המכס והופתעתי לשמוע שהחלטות של הקונגרס האמריקני חזקות יותר מההסכם שלנו עם ארצות הברית. בדמה לי שלא שמנו לב לפרטים האלה. היה צריך לשים דגש על שוויון במכסים ולא להגן על התוצרת האמריקנית במקרה זה.

אנו רוצים שלמשרד יש תכנית כיצד לעבוד אך כשהדברים מגיעים לממשלה – יש בה רוב של שרי הרווחה ושום דבר לא קורה לייצור וליצוא ואני שואל את עצמיהם הממשלה לא מבינה את החשיבות של הדברים האלה, או שיש שיקולים כאלה ואחרים שלא ירדתי לעומק דעתם של השרים. בדמה לי שיש לי מחלוקת עם מרבית שרי הממשלה באשר לתפיסת העולם, שכך מי שחושב שאנו צריכים לחיות על חסדים וסיוע שיימשך לעולם ועד ולא חושב על כך שהיתרונות שלנו יילכו ויפחתו – בדמה לי שהוא מתעלם מהמציאות. זאת כאשר מבגד היבוא גדול ולמרות שמנסים לשים נכשולים בפני היבוא הוא עולה מעלה מעלה. אם לפני חודשיים היה שיא ביבוא הרי אנו רואים שאין סוף לעבין הזה.

באותה הזדמנות שמדברים על עידוד ההשקעות אני רוצה לדעת מה קורה לאותו תיקון חוק לחוק לעידוד השקעות הון, אשר נתן הטבות מפליגות בתחום היצוא, אך נשמט ממנו קטע העוסק בהרחבה של מפעלים קיימים.

י. בליזובסקי: תיקון 29 שדן בנושא הובח על שולחן הכנסת.

ד. תיכון: תודה. אם התיקון הזה הגיע – הוא דבר בעתו.

לגופו של ענין – התרשמתי מאד מדברי השר. הוא בא ואמר כך: יש לי הצעות, הבאתי אותן לממשלה, חלק מהן התקבלו, חלק לא התקבלו, אבל גם ההצעות שנתקבלו מסתבר שמישהו טורח שלא לבצען. לכן היות ויש לנו ועדות משנה לנושאים שונים, חשובים יותר וחשובים פחות, אני מציע להקים ועדת משנה או הוֹק, לא ועדה תמידית שתתחרה בוועדה של חבר-הכנסת חריש. אותה ועדת משנה תיקח את כל החלטות שנתקבלו ותראה מדוע לא מיישמים אותן. אם יונדרר שהיו החלטות ממשלה והן לא מבוצעות – הוועדה הזאת תידאג שהן תבוצענה. אם בסך הכל למשרד יש תכנית טובה לקידום הייצוא והוא לא בא ומבקש תקציב אלא העברה מסעיף לסעיף – לא יעלה על הדעת שענין זה ייסחב. כל השנה אנו מאשרים בקשות להעברות מסעיף לסעיף ויש סעיפים שהם בכלל לא נראים לנו, הם לא מתקבלים על הדעת, ובכל זאת כשפוגים אלינו ומבקשים אנו מאשרים. לכן צריך להקים ועדת משנה או הוֹק שתבדוק מדוע דברים לא בוצעו ותשב ותכפה את הביצוע. כך נוכל לצאת לדרך בתחומים האלה. חבל שהסיסמה של פעם "בייצא ובחיה" נשכחת והיום אנו מצפים לסיוע חוץ במקום שנישען על עצמנו ועל כך בשלם בעתיד הקרוב ביותר.

27.11.86

ש. עמר:

התרשמתי מאד מדברי השר. אנו ועדה שלפחות מצהירה השכם והערב שהיא רואה את היצוא בראש העדיפויות שלנו. שמענו פה היום דברים חשובים מאד.

יש לי הרבה חששות בלב לגבי הורדת המכסים ב-60%. אני לא יודע אם בעקבות כך ענפים לא ייקלעו למשברים. לא שמעתי על היערכות רצינית ומעמיקה בשאלה איך לקדם את הברכה או הקללה הזאת.

י. ארידור:

היה לתעשייה זמן של 10 שנים להיערך.

היו"ר א. שפירא:

אבל התעשייה לא ידעה מה צפוי לה במשך עשר השנים הללו כי כל שנה היא היתה צריכה

להיערך מחדש לקראת הצפוי.

ש. עמר:

אני צופה שהיו משברים בענפים מסויימים ולבטח יהיו משברים במפעלים ומצד שני יהיה גידול ביבוא לא רק במוצרי צריכה אלא גם בדברים אחרים.

שמעתי את הבקשה של שר התעשייה והמסחר לעזור לו. כדי לעזור אני אומר שהוועדה צריכה לדון בנושא, ולא בדרך שהציע חבר-הכנסת תיכון. מזכיר הוועדה וכלכלנית הוועדה צריכים לבדוק את ההגלטות שנתקבלו בממשלה ולהעביר אותן כבר מחר לשר האוצר כדי שהוא יבוא מוכן עם תשובות לדיון שבקיים אתו ביום שני. כך בדע מדוע דברים נתקעו. הוזכר נושא המס על המשמרות ובנושא הזה התקפלו בפני שר האוצר ואילו היינו דורשים להוריד את המס על עבודה במשמרות לאפס - שר האוצר היה חייב לנצע זאת ובכך היינו יכולים לעזור לתעשייה, אבל התקפלו.

נאמר כאן היום שיש משקיעים שרוצים לבוא אך באיזה שהוא מקום הצנרת סגורה. אותי זה מפחיד. דובר כאן על משקיעים שרוצים להשקיע 100 מליון דולר ועד שמצליחים להביא משקיעים כאלה - הצנרת סתומה. אנו צריכים לתנוע משר האוצר שמה שמסוכן בין שר האוצר לשר התעשייה והמסחר זה מקבל הבחיות ביצוע ולא צריך להריץ את המשקיע מקצה אחד לקצה שני. אם למקד את דברי הרי אני מציע שמזכיר הוועדה ביחד עם כלכלנית הוועדה ירשמו את ההחלטות שנתקבלו -

ס. אלחנני:

אבל אף החלטה לא נאה לאישור הוועדה.

ש. עמר:

צריך לבקש משר האוצר שאם שר המסחר והתעשייה אומר שיש לו משקיע בסכום של 100 מליון דולר אזי צריך לקבל הבחיות ביצוע ולהקל בבירוקרטיה.

י. ארידור:

אני מבקש להעיר כמה הערות. דבר ראשון, אני מחייב את מה שהחליטה הממשלה בנושא

של עידוד הייצוא.

דבר שני - נהרבה נושאים אנו מקיימים דיונים כלליים. באיזה מובן? - אנו רואים את הצד האחד ולא בודקים את יתר הצדדים. למשל, אצל התעשיינים עלה שכר העבודה וזה מעבר למה שמתחייב בהסכמים הקיבוציים. אחרי שעולה שכר העבודה בצורה כזאת, רצים לממשלה ואומרים: נפגעה הרווחיות. על חלק מהפגיעה ברווחיות התעשיינים אשמים בעצמם.

היו"ר א. שפירא:

אתה אומר שהשכר עלה מעבר להסכמים הקיבוציים?

27.11.86

י. ארידור:

כך, מעבר להסכמים, ואני לא מחדש כאן שום דבר. אני בא בטענה שאי-אפשר לשלם יותר ממה שמתחייב על-ידי ההסכמים הקיבוציים. כשתעשיינים משלמים מעבר לזה הם אחר-כך רצים לממשלה ועוד באים בטענה שזפגעה הרווחיות. אמנם הרווחיות זפגעה לא רק בגלל זה אבל גם בגלל זה. השיטה הזאת יכולה לפגוע במדיניות הכלכלית של הממשלה כי בצורה הזאת יש לחץ או להוצאה תקציבית זרספת או לפיחות זוסף ושני הדברים כאחד אינם טובים.

דבר זוסף שאני רוצה לומר הוא שמכיוון

שיש טענות על מדיניות הממשלה בקשר לסיוע או עידוד הייצוא - וזיום ב' עוד זשמע את שר האוצר - אין טעם להקים ועדת משנה שתדון בהיבט כמו שהוא מוצג היום אלא צריך לשמוע את הטענות במכלול ויש טעם לערוך זירור גם עם שר האוצר. לכן רצוי היה לאחד את שני הדיוזנים. בכל אופן רצוי שהזירור יהיה משותף, בזוכחות הנציגים הבכירים של שני המשרדים. אני מציע שמכאן ואילך זמשיך את הזירור עם שני המשרדים זיחד כי אז יש תועלת לדבר. אם לא כן - זשמע רק מוזולוגים.

לכן אני מציע לחכות עם ההחלטה האופרטיבית

של הוועדה עד לעריכת הזירור.

היו"ר א. שפירא:

שמעתי את דברי השר ודברי החברים. אני רוצה לומר לך, חבר-הכנסת זיכון, שאין טעם להקים

עתה ועדת משנה, למרות שאזו מקימים ועדות משנה לזושאים זובים. לזושא הזה אין לדעתי צורך להקים ועדת משנה. הבעיות הזירוקרטיות קיימות מזמן ואני זוכר את הדברים עוד מזמנו של השר ספיר ז"ל, כשאתה היית עוזרו. אני חושב שוועדות משנה שלזו לא תעקורבה את המחלה הזאת שקוראים לה זיבורים, אי זיצוע וזירוקרטיה ואני מאמין שזה קיים לא רק בעזין של אותו משקיע שרוצה להשקיע 100 מליון דולר. מדי פעם יש קבוצה זנקלעת לקשיים. פעם ענף היהלומים מצוי למטה ואחר-כך הוא עולה למעלה ופעם ענף הטכסטיל מצוי למטה ואחר כך הוא עולה למעלה. אני זוכר שאמרו פעם שהמשיח הבא הוא ענף האלקטרוניקה וכל החלומות התזפצו. היום "סיסטקס" מפסידה ומפעל "אלסיבט" זמחק. הם הפסידו עכשיו 20 מליון דולר כאשר בתקופה קודמת הם הרוזיחו 90 מליון דולר.

קבענו שהיום יתקיים דיון על זושא הייצוא

והנה חבר אחד מתחיל לדבר על התבאים הסוציאליים ואחר מדבר על העבודה במשמרות. האם זה דיון על הייצוא? מה כל השיחות האלה? במשך למעלה משעתיים זיברו על זושאים זבים, הכל חוץ מאשר על יצוא. רציתי להזמין לכאן את שני השרים זיחד, את שר האוצר ואת שר התעשייה והמסחר.

י. ארידור:

לא מוכרחים להזמין דווקא את השרים. אפשר להזמין גם את הפקידים הבכירים.

היו"ר א. שפירא:

אבקש את הפרוטוקול בו מצויות החלטות הממשלה ואבקש משר האוצר לומר לנו מה מבין ההחלטות

זוצע, מה לא זוצע ומדוע לא זוצע. אדבר היום עם שר האוצר ואבקש ממנו לתת את התשובות הללו זדיון שזיערך זיחד עמו זיום שני כאן בוועדה. מדי פעם מקימים דיון על הייצוא, פעם עם הבגיד, פעם יש דיון אצל ראש הממשלה בלי שר המסחר והרעשיה, פעם מתקיים הדיון בלי שר האוצר ועם התעשיינים וכדומה.

אני הייתי אומר כך: משרד המסחר והתעשייה

אחראי תמיד על זושא הייצוא והוא רוצה לעשות הכל שיהיה יצוא. זנק ישראל שאחראי על הזושא המוזניטרי וההזרמה - מתנגד להזרמה. משרד האוצר כשהוא יכול לקחת כסף הוא בעד וכשהוא צריך לתת כסף הוא בגד. לכן אני מציע לוועדה כך: אזו לא צריכים

להקים עכשיו ועדת משנה אלא להקריש יום שלם לדיון בנושא ולהזמין לדיון את נגיד בנק ישראל עם הצוות שלו, את שר המסחר והתעשייה, את שר האוצר, את התעשיינים ואת חברת העובדים. היום הזה יוקדש לדיון רק ורק בנושא היצוא ולא בדיון בו בבעיות סוציאליות ובעיות אחרות. כך בשמע את הטענות שיש לבנק ישראל, לאוצר וכיוצא בזה. קשה מאד לתאם ישיבה שהמועד שלה יהיה טוב לכל המוזמנים ומזכיר הוועדה יוכל ודאי לספר מה קשה לתאם ישיבה שמועדה יתאים לכל הגורמים. מכל מקום, אנו לא נרפה מהנושא. נקדיש דיון של יום שלם לנושא היצוא ואז תתגלה הערווה ונדע את האמת, מי פה מפריע ומי לא.

י. סרוסי:

אני מבקש לומר משפט אחד. עברתי כרגע על החומר שהוגש לוועדה. בקרן הסיוע

לאנף האלקטרוניקה, בבקשה חלה טעות טכנית. בדברי ההסבר יש חלוקה לשני סעיפים, הלוואה ומענק. המענק משום מה נכלל ביחד עם הלוואה. צריכה להיות הפרדה בין שני הדברים ומחר נביא את התיקון. "סכום המענק הוא 3,375 וסכום הלוואה הוא 41,625" אני מבקש מהוועדה לאשר את התיקון.

היו"ר א. שפירא:

מי בעד?

ה צ ב ע ה

בעד - רוב

נגד - אין

התיקון המוצע אושר

היו"ר א. שפירא:

רבותי, אני מודה לשר המסחר והתעשייה ולצוות שבא עמו.

י. כהן:

אני מבקש שיקויים דיון דחוף בקשר לבעיות של מר חיים שיף.

היו"ר א. שפירא:

חבר-הכנסת תיכון, מה דעתך?

ד. תיכון:

למה לא? על סולל בונה מקיימים דיונים.

היו"ר א. שפירא:

אם כך, אני מבקש שמר שיף יכין לנו חומר וימסור אותו לוועדה לפני שהוא בא לדיון.

אני מודה לכם הישיבה נעולה.

(הישיבה נבעלה בשעה 13:05)